

4. HISTORISCH DORPSGEBIED KERN DINXPERLO

Veel Gelderse dorpen zijn ontstaan als agrarische nederzettingen. Iedere regio heeft zijn eigen typen, zoals de krans-esdorpen, esdorpen, gestrekte rivierdorpen en wegdorpen bij jonge ontginningen. Daarnaast zijn er ook dorpen met een andere ontstaansgeschiedenis, zoals marktplaatsen, strategische vestigingen, zoals Bredevoort of nederzettingen met een meer industriële oorsprong. De oude dorpsgebieden kenmerken zich door relatief open en kleinschalige bebouwing met daarbinnen een zekere variatie. Binnen deze gebieden zijn vaak nog onbebouwde percelen in gebruik als weiland of moestuin. Op enkele plaatsen en met name langs kruisingen van belangrijke wegen komt verdichting voor. Naast wonen zijn er functies als detailhandel en ambachten. In sommige gevallen treffen we nog oude molens, kerken en boerderijen aan.

Oorspronkelijke dorpsgebieden vormen waardevolle elementen in het huidige beeld van een gemeente. Ze vormen de historische context van veel objecten van cultuurhistorische waarde, zijn belangrijke schakels binnen het wegennetwerk en ondersteunen de oriëntatie binnen de gemeente.

4.1. Beschrijving Dinxperlo

Het dorp Dinxperlo is ontstaan aan het riviertje de Aa-strang, dat vroeger met de Oude IJssel een belangrijke vaarweg tussen de steden Bocholt en Doesburg vormde. Er stonden boerderijen op een strook hogere grond, die van het dorp in noordoostelijke richting loopt. De Heelweg was een belangrijke handelsweg tussen Bocholt en de IJsselsteden.

De **historische wegen** die Dinxperlo met de omringende kernen verbindt, komen in het oude centrum samen, waarbij de Hogestraat de verbinding tussen noordelijke en zuidelijke linten vormt. Het historische centrum bezit een organische structuur, met de Markt en de daaraan gelegen St. Liboriuskerk. Het centrum beslaat een relatief klein gebied, bestaande uit enkele gebogen straten met een intiem karakter en dicht op elkaar gebouwde huizen.

Figuur 1: Structuren kern Dinxperlo

Ook de linten zijn in de buurt van het centrum in de loop van de tijd verdicht door **bebouwing**. Als een schil om de oude kern is tussen de Nieuwstraat en de Allee het dorp geleidelijk uitgebreid met woningen uit verschillende tijdperiodes en voorzieningen door elkaar heen. Daaromheen hebben zich na de Tweede Wereldoorlog de nieuwe uitbreidingen ontwikkeld. Het aardige en ook heel karakteristieke van de bebouwing van Dinxperlo is dat het dorp zich langzaam ontwikkeld heeft, waardoor de verschillende bebouwingstypes door en naast elkaar voorkomen. Zo ontstaat er een dorpsse afwisseling in het straatbeeld, terwijl het dorp als geheel een homogene indruk maakt. Langs oudere linten komt relatief meer oudere bebouwing voor met meer variatie in het straatbeeld.

Beeldbepalende plekken Opvallend in Dinxperlo zijn de kerken, die als oriëntatiepunten of beëindigingen van zichtlijnen in het dorp te herkennen zijn. Een bijzondere plek neemt daarbij het kerkje de Rietstap in, dat als een idyllische enclave temidden tussen de bedrijven stand heeft gehouden. Het kerkje herinnert aan de voormalige buurtschap de Rietstap. Maar een van de meest typerende kenmerken van Dinxperlo is toch wel de ligging tegen Duitsland aan, die zich wel heel prominent manifesteert langs de Heelweg/Anholtseweg, waar de ene zijde van de straat Duits en de andere zijde Nederlands is. Dit uit zich behalve in de verschillende nummerborden van de auto's en de andere straatnaamborden ook in de architectuur van de panden en de toch andere sfeer die beide zijden uitdragen.

4.2. Beschrijving historisch dorpsgebied Dinxperlo

De karakteristieke historische kern van Dinxperlo bezit een organische structuur met gebogen, smalle wegen waarlangs de bebouwing gesitueerd is. De kerk, omringd door een verhoogd grasveld en de Markt, vormen het hart van het centrum van Dinxperlo. De meeste winkels en openbare voorzieningen bevinden zich ook in deze historische kern, vermengd met woonbebouwing. De rijwegen met mogelijkheden voor langsparkeren zijn bestraat met klinkers en worden begeleid door trottoirs aan weerszijden. Daar waar het mogelijk is zijn vaak bomen aangeplant die de sfeer van het centrum aangenaam verhogen. Overall is groen aanwezig, in de straten, maar ook bij de doorzichten tussen de panden.

Aaneengesloten, individuele bebouwing is kenmerkend voor de historische kern. Deels zijn de panden gescheiden door stegen of achterpaden. Tussen de historische panden bevinden zich ook nieuwere gebouwen. De meeste panden grenzen direct aan de openbare ruimte langs een licht gebogen en variërende rooilijn. De gebouwen oriënteren zich op de straat. Vaak bevinden zich markante panden met stevige, eenduidige hoofdmassa's in de zichtlijnen. Specifiek voor Dinxperlo zijn de ruime openingen in het straatbeeld op sommige plekken, waardoor zicht op de achterliggende bebouwing ontstaat. Het Kerkhofpad is een intiem smal recht straatje met individuele panden en veel groen in de tuinen.

Bebouwingsbeeld De bebouwing van de kern heeft een individueel karakter. Het aantrekkelijke beeld wordt mede bepaald door de historische gevels en de variatie in hoogte en dakvorm van de panden.

De meeste panden zijn echter wel twee bouwlagen hoog met kap, waarvan de richting verschilt. De gevelopeningen hebben een overwegend verticaal karakter. Het materiaal- en kleurgebruik in de historische kern van Dinxperlo is traditioneel. De gevels zijn meest opgetrokken uit aardkleurige baksteen, maar er komen ook wit gepleisterde panden voor. Gebakken rode of donkere pannen bedekken de daken. Gebroken wit en standgroen komen veelvuldig voor bij de houten kozijnen, ramen en deuren. Er is sprake van een zorgvuldige detaillering, waarbij als details het meest lichte daklijsten, siermetselwerk en segmentbogen voorkomen. Statige panden zijn voorzien van plinten. In de Kwikkelstraat staan enkele van die prominente statige panden bij elkaar.

Karakteristiek voor deze gebouwen zijn de twee hoge verdiepingen met kap en een donkere voordeur. Bij de winkels springt in het oog dat er veel verschillende kleuren, materialen en reclame-uitingen gebruikt zijn. Zo zijn de puien en lijsten tussen de verdiepingen zeer divers, maar er komen ook allerlei soorten, materialen en maten uithangborden voor. Daarbij worden overal uitstalborden op de trottoirs neergezet.

4.3. Waarden, niveaus en criteria historische dorpsgebieden

Criteria worden altijd gehanteerd in combinatie met de beschreven kenmerken.

Die kenmerken worden beschreven die van waarde worden geacht. Deze vormen het toetsingskader voor de historische dorpsgebieden. Bij nieuwbouw gelden de eigen stijlkenmerken als criterium. Deze dienen wel overeen te stemmen met de historische kenmerken van de omgeving. Voor wijzigingen en toevoegingen geldt het hoofdgebouw als criterium en in tweede instantie de bebouwing in de directe omgeving. Dit houdt geenszins in dat nieuwe ingrepen van enige omvang geen eigen gezicht mogen hebben. Een goed ontwerp is meer dan kijken naar het hoofdgebouw en de omgeving. De bestaande omgeving is immers ook gegroeid en gevarieerd.

Voor dit gebied geldt een bijzonder toetsingsniveau, omdat hier de historische kenmerken om speciale aandacht vragen. Vooral bij wijzigingen aan bestaande gebouwen met historische kenmerken wordt daarop gelet. Daarbij gaat het om de in het zicht komende zijden: het voorerfgebied. Aan de achterzijde (het achtererfgebied) vindt reguliere toetsing plaats.

Toetsingskader historische dorpsgebieden

Toetsingsniveau: Voor: bijzonder, achter: regulier

Toetsingscriteria

- Omgeving: aandachtspunten
- Maat en schaal: Overeenkomstig de gevarieerde maat en schaal
- Vorm en gebaar: Architectonische eenheid per pand. Kappen vergelijkbaar met omgeving. Straatgerichte gevels met eenvoudige basisindeling.
- Stijl en detail: Nieuwbouw in één stijl. Wijzigingen overeenkomstig de stijl van het hoofdgebouw.